

AMBITIENOTA FAMEUS

INLEIDING

In 2018 maakte Fameus het document ‘Kies voor kunst in de vrije tijd’ op. Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen lanceerden we 6 speerpunten voor een gedragen en doordacht amateurkunstenbeleid in Antwerpen. Uit het memorandum vloeide ook ons beleidsplan voort en formuleerden we de afgelopen jaren antwoorden op de noden die uit het toenmalige onderzoek naar boven kwamen.

5 jaar later is het tijd voor een nieuw onderzoek. Waar hebben amateurkunstenaars die Stad Antwerpen als werk- en presentatieplek hebben, anno 2025 nood aan? Fameus wil opnieuw vanuit hun noden, maar evenzeer vanuit hun dromen, richting geven aan het stedelijk beleid voor de periode ‘25-31.

We zijn met **veel** kunstenaars die individueel, in verenigingsverband of op projectmatige basis, gepassioneerd bezig zijn met kunst in de vrije tijd.

In 2020 verschenen de resultaten van het grootschalig bevolkingsonderzoek dat in 2019 door onderzoekers van de vakgroep Sociologie van UGent werd uitgevoerd. De resultaten werden door OP/TIL en De Federatie gebundeld in de publicatie ‘DIT DOET ME WAT’.¹

Opvallend waren de stijgende cijfers van het aantal beoefenaars van kunst in de vrije tijd. Tegenover het laatste onderzoek van 2008 werd een stijging van 7% vastgesteld. De cijfers uit het onderzoek tonen aan dat de provincie Antwerpen de absolute koploper is met **maar liefst 47,9% van de bevolking ouder dan 14 die occasioneel beoefenaar is van kunst in de vrije tijd.**

Als we dit percentage doortrekken naar de Antwerpse bevolking kunnen we uitgaan van **255.164 inwoners van Antwerpen** die in hun vrije tijd kunst beoefenen, ruim 80.000 meer dan in 2018. Indien deze stijging zich doorzet zijn we **in 2030 met meer dan 260.532 amateurkunstenaars in deze stad. Dit zijn enorm hoge cijfers die ons dwingen om meer te investeren in het veld van kunst in de vrije tijd in de stad.** ²

Het onderzoek toonde ook aan dat er een verschuiving is van frequente beoefenaars naar meer occasionele en individuele beoefenaars, een tendens die we ook in het vorige memorandum aangaven en die zich nu nog sterker doorzet. Dat wil zeggen dat we onze verenigingen met zorg voor de toekomst moeten ondersteunen, en tegelijk moeten inzetten op kansen en zichtbaarheid van de individuele kunstbeoefenaars.

Deze stijgende cijfers voelen we als Fameus heel hard in de groei van het aantal artiesten dat zich op jaarbasis bij ons aandient. Ze komen langs voor ondersteuning, advies over waar ze in de stad terecht kunnen voor hun kunstbeoefening, voor financiële ondersteuning van hun projecten of voor deelname aan een van onze programma’s of projecten.

1 uit het onderzoek ‘dit doet me wat’ via <https://amateurkunsten.be/>

2 bron: ‘stad in cijfers’ via <https://amateurkunsten.be/>

Amateurkunsten combineren artistieke, sociale en educatieve componenten. Dit houdt in dat de deelnemers en organisatoren van deze activiteiten zich richten op creativiteit en creatie, het samenbrengen van mensen en het bevorderen van een omgeving waarin leren centraal staat.

Amateurkunst is geen geïsoleerd gegeven, maar maakt deel uit van een breed netwerk van verschillende actoren. Op het gebied van beleid ligt amateurkunst op het raakvlak met lokaal vrijetijdsbeleid, kunst- en cultuureducatie, kunsten, erfgoed, (deeltijds) kunstonderwijs, jeugdwerk, sociaal-cultureel volwassenenwerk, welzijn, participatie, innovatie,... Het bevorderen van artistieke groei binnen de samenleving is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsdomeinen.

Om een inzicht te krijgen in de noden en dromen van een diverse groep amateurkunstenaars, variërend in leeftijd, etnisch-culturele achtergrond, genderdiversiteit, neurodiversiteit, en meer, hebben we een online bevraging uitgevoerd. Daarnaast organiseerden we een focusgroep met artistieke nieuwkomers (artiesten die als nieuwkomer in de stad aankwamen) en namen we deel aan het traject dat OPENDOEK organiseerde voor theaterverenigingen in Antwerpen. We integreerden bevindingen uit diverse onderzoeksdocumenten. Deze informatie, samen met onze ervaringen en eigen expertise van de laatste jaren, geven we vorm in deze ambitienota.

Zo willen we mee richting geven aan het toekomstig amateurkunstenbeleid van Stad Antwerpen en de groeiende groep beoefenaars maximaal ondersteunen voor de komende jaren. Investeren in amateurkunsten is niet enkel investeren in het culturele landschap van de stad, maar ook in het sociale weefsel, sociaal welzijn en levenslang leren. Voor onze artiesten investeren we in hun talenten en hun zelfvertrouwen. We scherpen hun competenties tot samenwerken aan. Door samen te creëren, leren ze respectvol omgaan met elkaar in een uitdagende samenleving.

Met deze nota bepalen we de richting die Fameus de komende jaren uitgaat met de stad als belangrijkste partner. Vertrekkend vanuit de gedetecteerde noden kunnen we samen zorgen voor een duurzaam amateurkunstenbeleid voor Antwerpen.

SPEERPUNTEN ONDERZOCHT

Vanuit onze bevraging (109 respondenten), focusgroep met artistieke nieuwkomers, en diverse onderzoeken binnen de sector komen we tot 6 speerpunten waarmee we onze schouders zetten onder deze bloeiende sector:

1. Ruimte voor creatie en presentatie
2. Ruimte voor erkenning en waardering
3. Ruimte voor artistieke ontwikkeling (opleidingen, cultureel aanbod)
4. Ruimte voor financiële ondersteuning
5. Ruimte voor inspiratie en mentaal welzijn
6. Ruimte voor communityvorming, ontmoeting en zorg voor elkaar

SPEERPUNTEN

1. Ruimte voor creatie en presentatie

“Het gedoe om een zaal te vinden die betaalbaar is vraagt veel energie die we niet in repeteren en creëren kunnen steken.” - Peter De Pauw, 47 jaar

“Weinig ervaring met de zoektocht naar ruimtes”. “Ik mis soms open ruimte/ateliers waar je vrij kan binnenstappen, zoals je in onderwijsinstellingen terecht kon in het vrije atelier...” - Emma, 36 jaar.

“Zijn er openbare galerijen?” “Waar je je werk kan exposeren?” - focusgroep artistieke nieuwkomers

“Beter overzicht van beschikbare plaatsen zodat we ze gemakkelijker kunnen vinden.” Meer delen van ruimtes, zoals scholen die in de avond wat klaslokalen ter beschikking stellen.”- Tim, 44 jaar

30,8% van de bevroegden gebruikt een ruimte buitenshuis om hun kunst te maken. 24,3% maakt hun kunst thuis. 44,9% zowel thuis als buitenshuis (alle disciplines samen genomen).

65,7% van de bevroegden geeft aan te weinig ruimte/plaatsen in de stad te vinden om hun kunst te beoefenen. Dit sluit aan bij de bevindingen uit het onderzoek van de Federatie waarin staat dat er vooral in grootsteden een hoge nood is aan meer en betere toegang tot infrastructuur zoals repetitieruimtes en ateliers.³

In de bevraging staat ruimte bij 48 van de bevroegden op nummer één van de belangrijkste noden als het gaat over de vraag “waar heb jij het meeste nood aan?” (gevolgd door financiële ondersteuning).

Veel van de bevroegden geven aan dat ze op zoek zijn naar betaalbare, langdurig beschikbare ruimtes. Zowel voor creatie als presentatie.

Meerdere bevroegden spreken over coworking plekken of gedeelde ruimtes, dus de nood aan ontmoeting speelt hier zeker ook een rol (dit staat op nummer drie bij de vraag “waar heb jij het meeste nood aan?”).

Ook ruimte voor toonkansen, zoals exporuimte of speelplekken, blijft voor velen lastig om te vinden. Een overzicht dat deze ruimtes in kaart brengt, zou vooral zorgen voor een efficiëntere zoektocht.

Dit vullen we aan met bevindingen uit het ‘Onderzoeksrapport mapping muzikaal ecosysteem Stad Antwerpen’: Uit de mapping blijkt dat de opmerking “er zijn geen podia” niet klopt in Antwerpen. Er zijn veel podia, maar weinig venues. Cultuurcentra kunnen een sleutelrol spelen, door met hun bestaande podia meer in te zetten op muziek. En er kan meer ingezet worden op kleine podia, zoals muziekcafés en tijdelijke invullingen.⁴

3 uit onderzoek ‘dit doet me wat’ via: <https://amateurkunsten.be/>

4 Onderzoeksrapport mapping muzikaal ecosysteem Stad Antwerpen & Fameus

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Het scheppen van extra ruimte voor amateurkunsten, inclusief betaalbare repetitieruimtes, ateliers, en presentatieplekken, ook op lange termijn.
- ▶ Uitbreiden van gedeelde (co)creatie- en presentatieplekken waar zowel professionele kunstenaars als amateurkunstenaars elkaar ontmoeten
- ▶ Opzetten van een netwerk voor last minute ruimtenoden: <https://www.zinnema.be/zaalhuur> (I need space). Een overzicht dat deze ruimtes in kaart brengt, zou vooral zorgen voor een efficiëntere zoektocht.
- ▶ Bij de planning van nieuwe stedelijke infrastructuur, de aanpassing of herbestemming van bestaande infrastructuur, zoals scholen, rust- en verzorgingshuizen, cultuurhuizen,... culturele ruimte voorzien. Deze ruimte kan dienen als repetitie of creatieplek, waardoor bruggen worden geslagen tussen verschillende sectoren.
- ▶ Cultuurcentra een grotere rol laten spelen in het creëren van podia voor amateurkunsten. En inzetten op kleine podia, zoals muziekcafés of tijdelijke invullingen.

2. Ruimte voor erkenning & waardering

“De stap naar het publiek zetten”. “Geloven in de kwaliteit van wat ik zelf maak.”- Jitse, 34 jaar

Waar heb je nog nood aan? “erkenning (duh!)” - Manu, 58 jaar

“Kansen om workshops te geven, mee tentoon te stellen. Een appreciatie van het beleid (en niet louter financieel) etc”- Livinus, 68 jaar

“Ik ben naar Antwerpen gekomen om te leren van de Vlaamse cultuur. Ik wou deel uitmaken van de artistieke gemeenschap. Inspiratie, stap naar professioneel/iets bijverdienen, hoe lang ben je een nieuwkomer?” - focusgroep artistieke nieuwkomers

Amateurkunstenaars in Antwerpen koesteren de sterke wens om erkenning en waardering te krijgen. Erkenning door beleid, gezien worden door publiek of doorgroeien in de sector. In de focusgroep met artistieke nieuwkomers werd ook de behoefte geuit om gewaardeerd te worden als artiest, zonder als nieuwkomer te worden bestempeld, en iets terug te geven aan de gemeenschap.

Daarnaast wordt de vraag gesteld waarom amateurkunstenaars te weinig deel uitmaken van het kunstbeleid van de stad: waarom worden amateurkunstenaars bijvoorbeeld zelden tot nooit geprogrammeerd in de schouwburgen?

Wedstrijden zijn ook een manier om erkenning te krijgen. Van de bevroagden doet 36,4% soms mee, terwijl 63,3% helemaal niet deelneemt. Deelnemende kunstenaars zien het als een kans om collega-artiesten te ontmoeten, voor publiek op te treden en mogelijk prijzen te winnen. Anderen vermijden wedstrijden vanwege de competitie, selectieprocedure, demotivatie bij niet-selectie of verlies, en sommigen vinden de tijdsinvestering niet altijd de moeite waard, tenzij de wedstrijd meer is dan alleen winnen.

*“Hangt heel erg af van wedstrijd tot wedstrijd!” “Zolang het gaat om meer dan enkel het winnen, en dat er ook echt mogelijkheden worden gecreëerd voor de kandidaten, blijft het een mooie ervaring.”
“Maar het moet meer zijn dan winnen alleen.” - Rosalie, 21 jaar*

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Betrek amateurkunstenaars als gelijkwaardige partners in de programmering van culturele huizen, stadsbrede evenementen en stadsgeïnitieerde projecten.
- ▶ Erken de cruciale rol van amateurkunst als voedingsbodemp voor de professionele kunst- en cultuursector.
- ▶ Voorzie voldoende ondersteuning bij de overgang naar het professionele veld en extra begeleiding voor nieuwkomers met professionele ervaring uit hun thuisland.
- ▶ Bij deelname aan wedstrijden is het belangrijk dat het proces en de deelname waardevol zijn, niet alleen de overwinning zelf. Een doordachte nazorg, investeren in groeikansen tijdens en na de wedstrijd, en het uitbreiden van het netwerk van de deelnemers dragen bij aan een verrijkende ervaring.
- ▶ Een vervolg op de verdwenen cultuurmarkt: dit evenement gaf aan vele kleinere verenigingen en theaters de kans om zichtbaar te worden voor een nieuw publiek.

3. Ruimte voor artistieke ontwikkeling (opleidingen, cultureel aanbod)

“Meer mogelijkheden om tegen een prijsje creatieve dingen te kunnen uitproberen, zonder het befaamde Leerplan te volgen maar volgens eigen interesse en interpretatie met professionele begeleiding dingen te kunnen uitproberen en zo verder te kunnen exploreren. Privé workshops zijn kostelijk en niet voor de gewone portemonnee.” Karen, 48 jaar

“Er zijn veel opleidingen en speelkansen, maar het is niet altijd eenvoudig om deze te vinden.” - anoniem

“Ik was een visuele kunst leerkracht.” “Door de taal kan ik dat hier niet doen. Ik hoop dat ik dat kan bereiken.” -focusgroep artistieke nieuwkomer

63% van de bevroagden volgde een kunstopleiding waarvan 48% deeltijds kunstonderwijs, 33% een hogere kunstopleiding en 13,3% Kunstsecundair onderwijs. 37% van de bevroagden volgde geen kunstopleiding.

Toch merken we in de geschreven antwoorden dat er nog veel nood is aan extra aanbod en cursussen, dit sluit ook aan bij de bevindingen uit het onderzoek ‘DIT DOET ME WAT’⁵, van de Federatie: “Terwijl cursussen en vormingen aan populariteit winnen, blijft 1 op de 5 beoefenaars vragen om een uitbreiding van het aanbod.” “Eenzelfde aantal vraagt meer.

ondersteuning aan hun eigen stad of gemeente.” “Beide vragen klinken iets luider in de grootsteden en in centrumsteden dan in minder verstedelijkt gebied.”

Uit de focusgroep met artistieke nieuwkomers komt ook naar voren dat men vaak een probleem heeft met de erkenning van diploma’s, alsook het verderzetten van hun artistieke ontwikkeling. Men heeft vaak het gevoel helemaal opnieuw te moeten beginnen

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Evaluatie van het bestaande kunst-educatief netwerk op eventuele ‘blinde vlekken’. Is er voor iedereen een gepast aanbod in de stad beschikbaar?
- ▶ Investeren in langdurige trajecten om levenslang leren te bevorderen.
- ▶ Nood aan extra broedplaatsen (of extra ondersteuning voor bestaande broedplaatsen) in de stad waar informeel leren gestimuleerd wordt.
- ▶ Zoeken naar mogelijkheden om bij te dragen aan diploma-erkenning en bevorderen van voortdurende artistieke ontwikkeling door aan te sluiten bij bestaande initiatieven. Dit om het gevoel van ‘opnieuw te moeten beginnen’ te vermijden.

4. Ruimte voor financiële ondersteuning

“Ik vind het moeilijkste bij kunst maken de financiële druk die erbij komt kijken”. - Ramy, 24 jaar

“Als we van het district (een klein beetje) subsidies willen krijgen, dan moeten we binnen dat district onze concerten geven. Als we een concert geven in een ander district, krijgen we geen projectsubsidies. In een grootstad als Antwerpen is dit een voorbijgestreefd gegeven.” - anoniem

66 bevroegde amateurkunstenaars geven aan meer nood te hebben aan financiële ondersteuning bij het maken van hun kunst.

Deze nood dient op zijn beurt om andere noden te vervullen, zoals artistieke coaching, zakelijk advies, samenwerkingen met professionals, toegang tot materialen en ruimte voor creatie en presentatie. Dit zijn allemaal aspecten die veelvuldig werden genoemd in de bevraging (de bevroegden konden meerdere noden aanduiden).

Met het ‘Fonds voor Talentontwikkeling’ ondersteunt de stad Antwerpen uitzonderlijke kunstprojecten waarin de artistieke talentontwikkeling van amateurkunstenaars centraal staat.

Fameus ondersteunt aanvragers en verleent coaching en advies. De laagdrempelige aard van de subsidielijns zorgt voor een groot aantal aanvragen. De subsidielijns wordt zowel gebruikt door traditionele verenigingen die kiezen voor een vernieuwend project als voor kunstenaars die zich willen professionaliseren. De projectsubsidie Fonds voor Talentontwikkeling draagt bij tot een gezond ecosysteem binnen de amateurkunsten waarbij er ruimte is voor nieuwe projecten en impulsen. De subsidielijns is uniek en van onschatbare waarde voor de amateurkunsten in Antwerpen. Met een aanvraagbedrag van 371.350 euro op jaarbasis (cijfers van 2023) en een beschikbaar budget van 150.000 euro is het Fonds ontoereikend voor het groeiend aantal amateurkunstenaars in de stad. Een verhoging van het budget is een noodzaak.

Vele verenigingen geven aan nood te hebben aan een minimale werkingssubsidie. Binnen sommige districten is dit mogelijk, binnen andere niet. Dat werkt heel frustrerend als je aan de verkeerde kant van de districtsgrens woont. Het voedt het gevoel dat kansen niet gelijk verdeeld zijn. Voor verenigingen met infrastructuur is een minimale werkingssubsidie een noodzaak om te kunnen overleven.

Daarnaast is er nood aan meer afstemming van de verschillende beschikbare subsidielijnsen, en een duidelijk overzicht waarin amateurkunstenaars zich kunnen oriënteren.

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Verhoging van het budget voor het Fonds voor Talentontwikkeling.
- ▶ Werkingsubsidies voor amateurkunstenverenigingen op stedelijk niveau.
- ▶ Vereenvoudiging van administratieve lasten bij subsidieaanvragen.
- ▶ Afstemmen van alle stedelijke subsidies voor cultuur.
- ▶ Organiseren van centrale infomomenten over subsidiemogelijkheden.

5. Ruimte voor inspiratie en mentaal welzijn

“Kunst maken is voor mij voelen dat ik leef, dat ik mijn gevoelens, gedachten en emoties kan uitdrukken en anekdotes kan vertellen die ik heb beleefd of waarvan ik heb gedroomd.” Het is om me vol positieve energie te voelen en negatieve energie kwijt te raken. Het is alsof je naar je psycholoog gaat, maar dan zonder er iets voor terug te verwachten.” - Fiorella Martinez, 22 jaar

“Bevrijdend; inspirerend, uitlaatklep, hobby, doel, vriendschap” - Jasper Steurs, 35 jaar

“Kunst gaat soms over communicatie,..., mentale ruimte, ... Niet enkel over geld. Ik heb kunst gebruikt voor mijn eigen depressie. Dat was het beste middel.” - focusgroep artistieke nieuwkomers”

66 bevroegde amateurkunstenaars geven aan meer nood te hebben aan financiële ondersteuning bij het maken van hun kunst.

Welzijn omvat het gevoel van algemeen welbevinden, waarbij zowel mentale, fysieke als sociale aspecten belangrijk zijn. Het gaat om erkenning, inclusie en gelijke kansen binnen de samenleving. Het streven naar welzijn is een gedeelde verantwoordelijkheid waarbij een plaats vinden in de maatschappij essentieel is.

Veel bevroegden benadrukken hoe hun kunstpraktijk bijdraagt aan hun mentale welzijn. Diverse deelnemers beschrijven het als een uitlaatklep, een manier om het hoofd leeg te maken en rust te vinden. Deze aspecten komen eveneens naar voren in antwoorden die mindfulness, meditatie, ontspanning en rust voor zowel lichaam als geest benoemen. Daarnaast gaat het ook om het versterken van hun zelfbeeld, de noodzaak tot zelfontplooiing en zelfexpressie en over ontmoeting, co-creëren en gemeenschapsvorming

“Eigen gallery of open space creëren voor kunstenaars die anders zijn en een plek geven voor mensen die struggen met mentale gezondheid” - Kacper Wanarski, 27 jaar

Er kunnen echter ook obstakels zijn die het beoefenen van kunst bemoeilijken, wat op zijn beurt invloed kan hebben op de mentale gezondheid van kunstenaars. Het is ook mogelijk dat een goede mentale gezondheid essentieel is om kunst te beoefenen. Dit werd onder andere besproken tijdens de focusgroep met artistieke nieuwkomers.

“40 uur werken, Nederlands leren, eten, en dan nog tijd, energie en motivatie hebben voor kunst.” - focusgroep artistieke nieuwkomers

“Het is moeilijk om je passie te volgen de eerste jaren, om je talent te ontwikkelen.” Geen tijd door de situatie waarin je je bevindt (papierwerk, taalbarrière).” - focusgroep nieuwkomers

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Ondersteuning voor artistieke projecten met mentaal welzijn als leidraad.
- ▶ Bevorderen van inclusief werken door beleidsondersteuning, met extra financiële impulsen, kennisdeling en gedeelde strategieën.
- ▶ Stimuleren van meer cross-over projecten tussen onderwijs, welzijn en kunsten

6. Ruimte voor communityvorming, ontmoeting en zorg voor elkaar

“Gemeenschapsvorming. Goesting creëren om creatief samen te werken op allerlei vlakken. Artistieke mensen verzamelen om een sterke meerwaarde te vormen aan onze projecten.” - Bruno Stappaerts (REUZENplan), 68 jaar

“Meer steun voor artiesten met een beperking, communicatie over mijn werk” - Glenn Liebens, 31 jaar.

“heb het soms héél moeilijk om begrepen te worden in de maatschappij...meer queer en lgbtq+ evenementen om elkaar te kunnen spreken en steun vinden binnen de community...” - Kacper Wanarski, 27 jaar

“Cultuur verbindt mensen, een stad met verbonden mensen is veel steviger bestand tegen allerlei andere problemen.” Tim, 44 jaar

Zowel bij de vragen rond ruimte, als bij de vragen rond noden en dromen, geven amateurkunstenaars aan dat ze communityvorming en ontmoeting in een veilige ruimte zeer belangrijk vinden. Vaak sluit dit ook aan bij het ‘gevoel eigenwaarde’, mentaal welzijn, erkenning krijgen, zorg voor elkaar, ervaringen uitwisselen en leren van elkaar. Dit speerpunt hangt nauw samen met alle andere noden en dromen binnen dit onderzoek. Community vormt een basis van waaruit andere noden en dromen kunnen vertrekken, meer en beter samengewerkt kan worden, kennis en expertise gedeeld kunnen worden en kennis ontwikkelend en vindbaar gemaakt kan worden.

MOGELIJKE PISTES:

- ▶ Focussen op communitybuilding en gedeeld eigenaarschap binnen verschillende gemeenschappen. Door voeling te houden met de behoeften en dromen van diverse gemeenschappen, kunnen we zowel online als in het echt ontmoetingsplekken creëren, en waardevolle informatie verzamelen voor beleidsvorming.
- ▶ Stimuleren van een groei in community art projecten
- ▶ Voldoende cross-over projecten initiëren waar artistieke ontmoeting en uitwisseling centraal staan

